

Carina Gossas

Uppsala universitet
carina.gossas@moderna.uu.se

Charlotte Lindgren

Högskolan Dalarna
cld@du.se

Svensk barnboksexport till Frankrike – trender och anpassning 1989–2009

Svensk barnlitteratur utgör tillsammans med deckare en kulturell exportprodukt som säljs och översätts världen över. Översättningsvolymen är tillräckligt stor för att svenskan tillsammans med övriga skandinaviska språk ska beräknas inta en semi-central position som källspråk på den globala översättningsmarknaden.¹ Det är däremot bara deckarna som marknadsförs som ”svenska”, ”skandinaviska” eller ”nordiska”, som i Frankrike under rubriken *le polar nordique* (*polar* från ordet för ’polis’ är den populära benämningen för deckare). Barnlitteraturen har en mer diskret ursprungsmärkning. Det förefaller inte finnas någon önskan att lyfta fram den översatta barnlitteraturen som exotisk eller främmande och få läsare väljer troligen att köpa en barnbok bara för att den är svensk. Barnlitteratur, översättning till trots, framstår således som en mer ”nationell” angelägenhet. Den här artikeln belyser den svenska barnboksexporten till Frankrike åren 1989–2009, först med avseende på de yttre, främst ekonomiska, betingelserna, därefter med avseende på målkulturell anpassning på textnivå som påverkar barnperspektivet², det vill säga att berättelsen utgår från barns sätt att erfara och förstå världen.

Reception – yttre betingelser och trender

Översättning och reception av översatt litteratur påverkas av flera faktorer, vilket kan beskrivas utan normativa anslag utifrån poly-systemteorin. Vad som översätts och hur översättningarna inkorporeras i det nya kulturella systemet beror i hög grad på ekonomiska och förlagspolitiska faktorer. Det beror naturligtvis också på tillgången på översättare och deras syn på sitt arbete. När det gäller barnlitteratur är synen på barn och barnuppfostran i käll- och målkultur inte heller oväsentlig. Synen på barn och barnuppfostran är under ständig förändring och reflekteras mer eller mindre direkt i litteraturen. Trots stora förändringar de senaste åren påminner synen på barn och

barnuppfostran i Frankrike mer om det som gällde i Sverige för flera år sedan. Artighet och kultur anses fortfarande vara viktiga komponenter i barnuppfostran, vilket kanske delvis kan förklara de höga siffrorna för barnboks-försäljning. Översättningen påverkas naturligtvis också av litterära och språkliga faktorer, som vi här kallar interna. Översättning innebär ett möte mellan två litterära system med olika traditioner och normer. I Sverige och Frankrike finns olika traditioner till exempel vad gäller stil, teman och syn på barn³. Rent språkligt handlar det om en överföring från ett germanskt till ett romanskt språk, med annorlunda syntax och textnormer.

Volym och variation

Svenska barnböcker hamnar i Frankrike på en bokmarknad av helt andra proportioner än den svenska. 2009 såldes 468 miljoner böcker för 2 700 miljoner euro. Enligt *Centre National du livre*⁴ representerar barn- och ungdomslitteratur 17 % av alla sålda böcker och då räknar man inte med serier (7 %), mangaböcker (3 %) eller skolböcker (7 %). I Sverige motsvarade samma år de 1750 utgivna barnbokstitlarna enligt SBI 10 % av den totala bokutgivningen.⁵ Samma år var 14,3 % av alla utgivna böcker i Frankrike översättningar, vilket kan jämföras med 44 % av barnböckerna i Sverige. Det dominerande källspråket var precis som i Sverige föga förvånande engelska (62 %). De skandinaviska språken hamnar med 1,8 % på sjätte plats efter japanska (8,3 %), tyska (6,2 %), italienska (4,3 %), spanska (4 %), men har en starkare ställning än ryska (1,3 %) och nederländska (0,9 %). I Sverige fördelas översättningarna enligt följande källspråk: engelska 62 %, nordiska språk 16 %, japanska 8 %, svenska böcker utgivna i översättning i Sverige (5 %), franska (4,3 %), tyska (3,5 %).

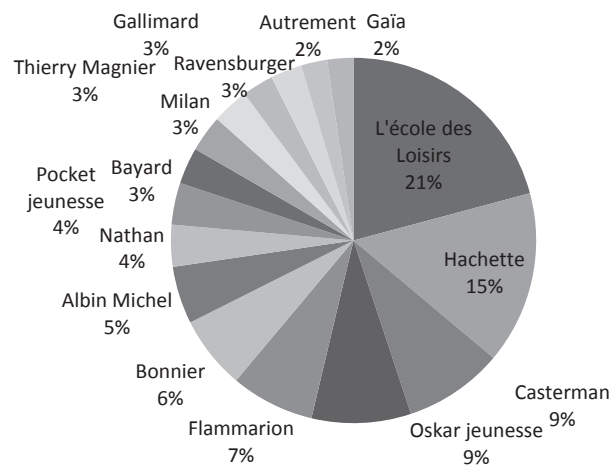
Trots att dessa siffror antyder en mer omfattande översättning från franska till svenska, visar en genomgång av den översatta barnlitteraturen att översättning av modern högprestigelitteratur inom området i princip är en enkelriktad svensk-fransk företeelse. Visserligen utkommer en hel del franska böcker; cirka 900 titlar inklusive andrapplagor 1989–2009. Urvalet består dock främst av klassiker som Jules Verne och Antoine de Saint-Exupéry (även i diverse varianter som *Räkna med lille prinsen* eller *Lille Prinsen och hans vänner*), klassiska serier som *Astérix*, *Tintin*, *Lucky Luke* och *Den unge Spirou*, diverse böcker med oklart ursprung som *Djuren på bondgården*, *Jag lär mig nya ord*, praktiska böcker som *Påbitt varje dag*, *365 lekar*, osv. 2009 års utgivning är typisk. Rebus-förlag publicerade ett flertal titlar av Geneviève De Becker: *Djuren på bondgården*, *Djuren i skogen*, *Djuren på savannen*, *Djuren i regnskogen* och *Djuren vid polerna*. Att Rabén & Sjögren samma år publicerar

Pucko av den framstående franska barnboksförfattaren Marie-Aude Murail kan ses som ett undantag.

Förlagens val och villkor

Svensk barnlitteratur lever i Frankrike i hög grad tack vare ett fåtal nyckelpersoner som ofta har en stark relation till svensk kultur – svenskar bosatta i Frankrike, fransmän med svenskt påbrå, fransmän med stark känslomässig koppling till svensk litteratur de läste som barn. Barnlitteraturens ställning understöds också genom en aktiv svensk kulturpolitik inte minst genom översättningsstöd. Svenska institutet i Paris gör ett stort arbete med till exempel konferenser, föredrag, seminarier och utställningar. Översättarna spelar en dubbel nyckelroll. Förlagen är naturligtvis beroende av översättare som behärskar det svenska språket för själva översättningen men litar också ofta på översättarnas rekommendationer på böcker att översätta, eftersom översättarna i regel inte bara har en god överblick över vad som händer i Sverige utan också vet vad som fungerar i Frankrike. En centralgestalt har länge varit den svenskfödda Agneta Ségol vars namn 1989–2009 figurerar på 27 barnboksöversättningar. Mest känd är hon nog för att ha översatt och nyöversatt Astrid Lindgren. Det händer att böcker inte ges ut i brist på översättare. Ett generationsskifte pågår dock och flera nya namn dyker upp (Max Stadler & Lucile Clauss, Marianne Ségol-Samoy, Catherine Renaud)

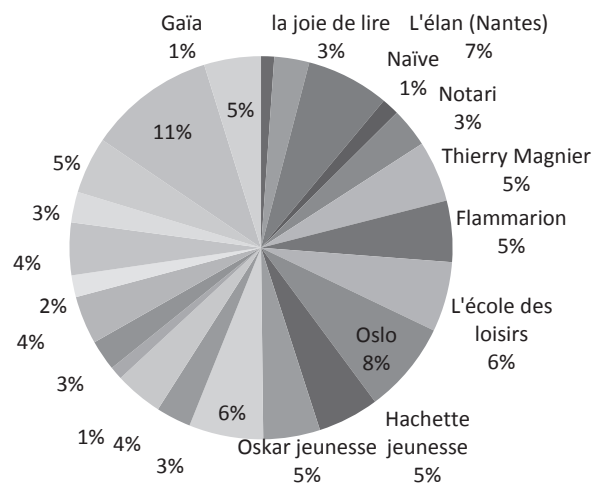
De förlag som översätter svensk barnlitteratur har ofta hög prestige, vilket ger en positiv spiraleffekt. Här kan särskilt nämnas det prestigefyllda *L'école des loisirs* som har introducerat och översatt en rad svenska författare och därmed bidragit till den positiva bilden av svensk barnlitteratur i Frankrike. Tabellen nedan visar hur utgivningen fördelar sig över förlag.

Bokförlag som publicerat svenska barnböcker på franska 1987–2009.

Förlagsvärlden genomgår emellertid idag en rad förändringar. De stora förlagen är nu mer beroende av att kunna placera sina titlar i en serie som kan hjälpa försäljningen. Om en potentiell översättning inte tycks passa in i dessa händer det att den väljs bort. Andra kan få extra draghjälp av en serie med framgång. Så ingår till exempel Annika Thors böcker i serien *Romans adolescents*. Hos *Oskar éditions* har böckerna om LasseMajas detektivbyrå en egen serie *La collection Oskar et Malena détectives privés*, precis som böckerna om Nelly Rapp *Série Nelly Rapp, chasseuse de monstres*.

Önskan att inkorporera böckerna i en säljande serie skulle kunna tänkas leda till viss likriktning. En tendens som tvärtom förefaller bejaka mångfalden är uppkomsten av en rad mindre förlag varav vissa specialiserat sig på översättningar. Figur 2 visar de nya aktörernas andelar 2008–2009.

Fördelning av förlag 2008–2009.

Vid sidan av de sedan länge väletablerade *Hachette*, *Flammarion* och *École des loisirs*⁶, återfinns här tre mindre förlag. *Thierry Magnier* skapades för tolv år sedan av mannen med samma namn som då lämnade *Gallimard Jeunesse*. Här har förläggaren Soazig le Bail i samarbete med Agneta Ségol gjort mycket för utgivningen av svensk litteratur. Förlaget översatte 2003 Annika Thors tetralogi trots att det inte var ett självklart val. 2008 publicerade de *Faux raccord* av Per Nilsson och *La vie commence* av Stefan Casta. 2010 gav de också ut Johanna Thydell (*Des étoiles au plafond*) och ytterligare en bok av Per Nilsson. *Oskar förlag* gav ut flest titlar under perioden. Förlaget bildades 2003 och dess VD har svenskt påbrå. De har gett ut Martin Widmarks

serie om Lasse-Maja, en bok av Rose Lagercrantz (*La petite fille qui aimait les pommes de terre*), sex böcker om *Ludo* av Ulf Lundgren och en illustrerad bok av Stefan Casta (*Allez donc prendre un bain monsieur Renard*). På tredje plats kommer ytterligare ett nybildat förlag, *Oslo* som bildades 2008 och är specialist på Norden och det fransktalande svarta Afrika. De publicerade *Ziggy*-böckerna av Lin Hallberg samt Viveca Lärns böcker om *Arthur*. 1991 skapades förlaget *Gaïa*, vars syfte bland annat var att sudda bort klichén om att nordisk litteratur skulle vara tung och deprimerande. Här har Max Stadler och Lucile Clauss översatt en trilogi av Katarina Mazetti som marknadsförs som ungdomsböcker och böcker för alla åldrar.

Som de citerade titlarna antyder är det framför allt romaner eller lättlästa böcker som översätts nu. En anledning kan vara att bilderböcker i Frankrike har genomgått en omfattande utveckling under de senaste åren,⁷ vilket gör att de svenska illustrationerna och bilderböckerna framstår som mindre intressanta. Ungdomsböckerna framstår i jämförelse som mer nyskapande. Vuxenförfattare som även skriver för barn, är också populära. Även nyöversättningar av Astrid Lindgren och Tove Jansson som av olika skäl låtit vänta på sig har till slut kommit.

Konsakrerande instanser: recensenter, kommittéer och tjänstemän

Översatt barnlitteratur passerar fler och delvis andra bokförmedlare än vuxenlitteratur. En rad instanser av vuxna förmedlare säger sitt innan boken når barnläsarens händer. Mottagandet av barnlitteratur, inhemsk såväl som översatt, sker via ett väl etablerat och relativt centraliserat filter av kritiker/bibliotekarier, pedagoger, priskommittéer och tjänstemän. Givet det enorma utbudet finns det ett behov av kvalitetsbedömning, inte minst inom biblioteksbranschen. Den mest centrala aktören torde vara motsvarigheten till Svenska barnboksinstitutet, *La joie par les livres*. Till skillnad från SBI har de en normativ roll. De ger regelbundet ut rekommendationer och recensioner av alla barnböcker som kommer ut på den franska marknaden.⁸ *Livres au Trésor*, vars framtid dock i skrivande stund är osäker, har också stort inflytande. Denna grupp av bibliotekarier ger ut liknande listor och rekommendationer till samtliga Frankrikes bibliotekarier men även till allmänheten.⁹

Utmärkelser och litterära priser kan också de utgöra viktiga konsakrerande instanser. 129 barnlitterära priser delas ut enbart i Frankrike. Ett av de finaste delas ut vid bokmässan i Seine-Saint-Denis och gick 2003 till Annika Thors *En ö i havet*.

I Frankrike är också skolan och Utbildningsdepartementet viktiga eftersom de upprätthåller och etablerar en litterär kanon, som sedan

senaste reformen innehåller mer aktuell barn- och ungdomslitteratur. På listan över rekommenderad litteratur¹⁰ återfinns tre svenska verk: *Tu sais siffler Johanna?*; *Le Merveilleux Voyage de Nils Holgerson* och *Fifi Brindacier*.

Det är inte alltid nyutkomna böcker eller framgångssagor hemmavid kan ta klivet direkt in på den franska marknaden. Ett exempel är Pettson-böckerna.¹¹ *Pannkakstårtan* översattes tillsammans med ytterligare några titlar på 80-talet, men utan större framgång. Orsaken till den sena översättningen var troligen att Pettson-böckerna med sin traditionella narrativa stil och sina omfattande textpartier upplevdes som mossig och gammalmodig bland de mer avantgardistiska franska bilderböckerna. Efter ytterligare tio år av experiment och bortskälning av texten fanns det återigen ett sug efter en traditionell berättande bildbok och förlaget *Autrement* lyckades med sin serie *Les aventures de Pettson et Picpus*.

Ett gott mottagande eller särskild uppmärksamhet i Sverige är inte heller nödvändigtvis avgörande för att en bok ska översättas eller få god kritik, speciellt om författaren redan är etablerad på den franska marknaden. Ett exempel är P. O. Enqvists debutbok för barn *De tre grottornas berg* från 2003. I Sverige fick boken ingen större uppmärksamhet, trots att försäljningen uppgick till 7 000 exemplar.¹² Den bemöttes också med sval kritik av till exempel Lena Kåreland i SvD som understryker bokens bristande barnperspektiv.¹³ Det konsekventa barnperspektivet är vad som starkast utmärker svenska barnböcker och det är därför inte förvånande att det också förefaller vara det dominerade temat i mycket av den barnlitterära kritiken. Kåreland kritiserar de många blinkningar åt vuxenhållet:

Berättarperspektivet är för det mesta Minas, vilket märks språkligt genom att författaren då och då använder barnsliga uttryck som "i förr" och felaktiga vändningar som "amflimerat", "expidera" osv. Men i övrigt dominerar den vuxne berättaren både i fråga om språk, attityder och värderingar. Det finns många blinkningar åt vuxenhållet.

I Frankrike får boken däremot ett varmt mottagande av flera tongivande kritiker. De bedömer att gestaltningen väl balanserar mellan den vuxnes och barnets perspektiv. Hos *Livres au trésor* väljs den ut som ett av de bättre verken 2007 och beskrivs som en *Coup de cœur*, dvs. som personliga favoriter som rekommenderas extra varmt. Särskilt uppskattas att berättelsen ligger på barnets nivå, är poetisk, rolig och rörande samt att berättelsen är både burlesk och vis:

L'auteur suédois a remis quelques instants ses intrigues historiques complexes pour se mettre à hauteur d'enfant avec son premier roman pour la jeunesse. Grâce à une écriture poétique (qui sert un récit drôle et touchant), l'auteur embarque les lecteurs dans une aventure d'un grand-père et de sa petite fille. Ce grand-père idéal dynamise cette histoire à la fois burlesque et remplie de sagesse.¹⁴

Inför bokmässan i Seine-Saint-Denis nominerades boken i kategorin "Rädsla" för barnbokspriset 2010. Att de franska recensenterna reagerar annorlunda kan naturligtvis ha flera bottnar. Det är kanske inte helt irrelevant att den franska språkdräkten på flera sätt anpassats till den franska läsaren.

Målkulturell anpassning av språk och röster

Två termer sammanfattar väl den förändring som svenska barnböcker genomgår vid översättning till franska: *rationalization*, omstruktureringar på syntaktisk nivå till målspråkets normer, och *ennoblement*, förfining av textens stilvärde.¹⁵ Dessa tendenser torde också åtminstone delvis återfinnas i översättning av vuxenlitteratur, eftersom de i första hand motiveras av strukturella skillnader mellan språken. Flera förändringar förefaller dock vara särskilda för just barnlitterär översättning och nära relaterade till barnperspektivet som präglar böckerna. Detta leder till att barnperspektivet delvis förändras genom översättningen. På syntaktisk nivå sker flera omstruktureringar. Till exempel är det vanligt att samordning görs till underordning. När det gäller textbindningen sker ofta en övergång från temporal till kausal logik. Ordförrådet förändras från vardagsnära till litterärt eller mer standardiserat. Till slut kan man se exempel på regleringar av tilltalet av barn/vuxen.

Ett tydligt exempel på *rationalization* på meningsstrukturell nivå kan ses i följande fall hämtat från *Det är slut mellan Gud och mig*¹⁶. Berättelsen genomsyras av en tonårings berättarröst; tvära kast från ett tema till ett annat, långa meningar vars logiska koherens markeras relativt vagt, talrika uttryck för vaghet. Detta är något som översättarna vinnlagt sig om att bibehålla¹⁷, men som trots allt genomgår en viss standardisering vid översättningen. I följande exempel har författaren använt sig av uttrycksfullheten i *och* samt vaghetsmarkören *liksom*; i översättningen försvinner vaghetsmarkören; *och* återges med en explicit men talspråklig markering för kausalitet (*c'est pour ça que* – 'det är därför som') respektive temporal följd (*puis* 'sedan'); *och log/och log och log* översätts med *avec le sourire/toujours avec le sourire* 'med ett leende/fortfarande med ett leende'.

<p>Jag ville liksom alltid vara hans Käcka Flicka, och jag åt äckliga röda korvar i Köpenhamn och log, och red på ponnies och log och log.</p>	<p>Je voulais toujours lui faire plaisir, être sa Courageuse Fille. C'est pour ça que je mangeais des saucisses rouges dégueulasses avec le sourire, puis que je montais sur des poneys toujours avec le sourire.</p>	<p>Jag ville alltid glädja honom, vara hans Modiga Lilla dotter. Det är därför jag åt äckliga röda korvar med ett leende, och sedan red ponnys, alltid med ett leende.</p>
---	---	--

Ett annat exempel kommer från inledningen av *De tre grottornas berg*. Den temporala relationen är här komplex. Berättaren talar om något som har hänt och vad som hände efteråt, fortfarande i dåtid, för att sedan med en mening som erinrar om Astrid Lindgrens prosa förklara att barnet fram till tiden för berättandet *nästan aldrig* [var] *så rädd mer*. Franskans tempusbruk är strikt reglerat och den temporala logiken normaliseras. Den andra meningen återges i presens, precis som den sista, där dessutom tidsadverbet *maintenant* 'nu' läggs till. Det temporala *sen* översätts med en kausal markör som även fungerar som en sammanfattningsmarkör (*toujours est-il que*). Barnperspektivet som rymms i att kunna vara "nästan aldrig så rädd mer" försvinner och konkretiseras i det mer logiskt tilltalande: *efter allt de upplevt tillsammans, är hon nu beredd att möta vida större faror*.

<p>Det var så här det gick till. Fast efteråt mindes Mina inte riktigt hur det börjat. Hon sa att hon var så liten då, och att hon blivit rädd. Sen var hon nästan aldrig så rädd mer.</p>	<p>Voici comment les choses se sont passées. Mina ne se rappelle plus très bien l'origine de leur aventure. Elle était trop petite à l'époque, dit-elle, et elle avait bien trop peur. Toujours est-il qu'après ce qu'ils ont vécu ensemble, elle est maintenant prête à affronter des dangers beaucoup plus impressionnants.</p>	<p>Det är så det gick till. Mina kommer inte så väl ihåg början på deras äventyr. Hon var för liten då, säger hon, och hon var alldeles för rädd. Kort sagt, efter allt de upplevt tillsammans, är hon nu beredd att möta vida större faror.</p>
---	--	---

Även i bilderböcker för mindre barn översätts den temporala logiken som ligger närmare barnets konkreta resonemang med en kausal markör, som i exemplet från *Gittan och gråvargarna*¹⁸ där *sen* blir *car'ty*). Här är meningarna extra korta på svenska som ofta i böcker för de minsta. På franska blir två meningar till en.

Gittan får hålla Nils. En stund får hon hålla honom. Sen ska han klappa en hund.	Mado tient la main de Nils, mais ça ne dure pas longtemps car Nils veut caresser un chien.	Mado håller i Nils hand, men det pågår inte länge ty Nils vill klappa en hund.
---	--	--

Man kan också se att berättarrösten i dessa fall framställs som mer logiskt konsekvent i översättningen. I exemplet ovan är denna effekt ett resultat av ordval. Nils framstår som mer rationell på franska där han *vill (veut) klappa en hund*, istället för *ska klappa en hund*. Samma fenomen möts i *Ellens boll* av Krusvall där *Nu är Ellen trött. Ellen ska sova en stund*. översätts med *Maintenant, Hélène est fatiguée. Hélène décide de faire une sieste*. 'Nu är Hélène trött. Hon **bestämmer sig** för att ta en siesta.' Motsatt användning av viljeverb kan observeras i fortsättningen av Gittans äventyr där Gittan åter observerar Nils: *Nils hittar en fet mask. Man ska inte hålla i maskar, dom vill ner i jorden, tänker Gittan*. Översättningen gör inte samma personifiering av maskarna som inte utrustas med fri vilja: *Nils ramasse un gros ver de terre. 'Ce n'est pas bien de jouer avec les vers de terre, pense Mado. Il faut les laisser là où ils sont.'* 'Nils plockar upp en tjock mask. Det är inte bra att leka med maskar. Man måste lämna dem där de är.'

Att ordförrådet standardiseras eller får ett högre stilistiskt värde är också en generell tendens i översättningen av böcker för såväl små som äldre barn. Ordförrådet är precis som syntaxen ett instrument för att ge uttryck för barnperspektivet, som således påverkas i översättningen. I *Else Marie och småpapporna*¹⁹ som tydligt behandlar skillnaden mellan barnets och de vuxnas värld berättar Else Marie hur hon då och då får hjälpa sina pappor att *göra hål*, det vill säga 'slå hål i papper med hjälp av hålslag'. Översättningen, som vänder sig till barn på cirka 6 år, behåller inte det otekniska uttrycket utan använder istället *perforer des feuilles* ('perforera blad'). Bakom detta val finns kanske samtidigt den generella normen att använda så precisa ord som möjligt, samt ambitionen att barnböcker ska vara en källa till kunskap om världens beskaffenhet.

[Eller också har dom en massa papper att ordna med, lägga i olika högar och sätta in i pärmar.] Ibland får jag vara med och göra hål .	De temps en temps, je peux rester avec eux pour perforer des feuilles .	Då och då får jag stanna med dem för att perforera blad.
--	--	---

En sådan pedagogisk ambition ligger troligen bakom den mer explicita översättningen med tillägg av information i *Castor Odlar*²⁰ som vänder sig till barn i fyraårsåldern. På svenska kan barnen lära sig färgerna, men

på franska kan de dessutom lära sig ett antal blommamn och deras färger. Dessutom har de tre meningarna vävts samman till en sammanlänkad med det koncessiva *encore que* 'fastän':

En blå kanske. Eller en vit. Rosa blommor är också fina.	Peut-être un myosotis bleu ou un pétunia blanc... encore que les roses soient belles aussi.	Kanske en blå förgätmigej eller en vit petunia ... fastän rosor är också fina.
--	--	--

Barnperspektivet kan också förmedlas genom expressiva förstärkande prefix som *dö-*, *döds-*, vilka på franska snarast motsvaras av *super-*, *mega-*, *hyper-* som är talspråkliga. Dessa former förefaller dock ej få genomslag i översättningarna. Så till exempel i *Kattbrevet*²¹ har *dösäkert* översatts med det mer litterära *à toute épreuve* 'pålitligt'.

Jag menar att jag har den där silverkannan! På ett dösäkert ställe.	Je veux dire que c'est moi qui ai le pot en argent! Dans une cachette à toute épreuve.	Jag vill säga att det är jag som har silverkannan! På ett pålitligt gömställe.
--	---	---

Barnperspektivet kan också vara en fråga om relationen mellan vuxen auktoritet och barn, vilken också uttrycks genom språket och därför påverkas av val i översättningen. Detta kan illustreras med ett exempel från översättningen av *Ludde*²². I en rad böcker som vänder sig till två-tre åringar lär sig Ludde diverse dagliga företeelser som att klä på sig, tvätta sig, osv. I denna bok råkar han göra fel, och texterna som lämpar sig för högläsning vänder sig till barnen. Muntliga markeringar i den svenska versionen "visst" "eller hur" uppmuntrar dialogen mellan läsaren, barnet och boken. På franska försvinner markörerna och texten liknar mer en instruktionsbok trots utropstecknen. Här hade det varit möjligt att använda uttryck som *Tiens!*, *regarde!*, *n'est-ce pas* på franska.

Men hur borstar Ludde tänderna? Han borstar visst nosen i stället! Så här ska Ludde borsta tänderna, eller hur?	Mais comment se brosse-t-il les dents ? Il se brosse le nez ! C'est comme ça qu'on se brosse les dents!	Men hur borstar han tänderna? Han borstar näsan! Det är så man borstar tänderna!
--	---	--

Avslutande reflektion

Svensk barnlitteratur intar en liten nisch på den franska barnboksmarknaden och översätts främst av högprestigeförlag, större och väletablerade såväl som mindre förlag specialiserade på översättning. Svensk barnlitteratur bidrar med en realism och ett barnperspektiv som

särskiljer den svenska litteraturen från den franska. Översatt litteratur bidrar till att utveckla och gjuta nytt blod i det franska utbudet; inte sällan introduceras nya teman eller nya sätt att behandla teman genom översättningar. Under 80-talet ansågs den svenska bilderboken nyskapande. Idag är det istället romaner och ungdomsböcker som anses mest intressanta. Barnperspektivet som lyfts fram i både svensk och fransk kritik går dock ej oförändrat genom översättningsprocessen. Genom att studera förändringar i syntax, ordförråd och textbindning kan man konstatera att översättningarna karaktäriseras av både *rationalization* och *ennoblement*, vilket tar udden av delar av de språkliga instrument som författarna använder sig av för att lägga texten på barnets nivå eller ögonhöjd. Detta relaterar till generella språkliga och stilistiska skillnader och synen på litterärt språk, men dessa accentueras extra tydligt i barnlitteraturen där barnperspektivet gör att redan markerade stildrag dras till sin spets. Den relativa framgången för svensk barnboksexport i Frankrike bärs upp av yttre faktorer såväl som översättarnas överlappning mellan två stilistiskt olika litterära kulturer där synen på barnlitteratur skiljer sig åt på flera punkter.

Referenser

- Berman, Antoine. 2001. "Translation and the Trials of the Foreign" *The Translation Studies Reader* (red. Venuti Lawrence) London & New York: Routledge, s. 284–297.
- Andersson, Carina & Lindgren, Charlotte. 1998. "Texte, image et désignateurs culturels: Réflexions sur la traduction et la réception de Pettson en France." *Moderna språk*, Vol. 102, Nr. 2, 2008, s. 24–34. <http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/modernasprak/issue/view/39>.
- Brember, Alberte. 2010. Vuxenförfattare blir barnboksförfattare. Alla vill skriva för barn. *Svensk bokhandels nyhetsbrev* 20100611. <http://www.svb.se/nyheter/>"alla-vill-skriva-för-barn".
- Heilbron, Johan. 1999. "Toward a Sociology of Translation: Book Translations as a Cultural World-System", *European Journal of Social Theory*, 2 (4) 1999, 429–444.
- Kåreland, Lena. 2003. "Spännande men allt för privat". *Svenska Dagbladet*, 20030825. http://www.svd.se/kulturnoje/litteratur/spannande-men-allt-for-privat_28367.svd
- Rhedin, Ulla. 2001. *Bilderboken – På väg mot en teori*. Uppsala: Alfabeta bokförlag AB.

Rhedin, Ulla. 2004. *Bilderbokens hemligheter*. Stockholm: Alfabeta.

van der Linden, Sophie (2006) *Lire l'album*. Paris: L'atelier du poisson soluble.

Centre National du livre. *Le secteur du livre : chiffres clés 2008-2009 (mars 2010)*. <http://www.centrenationaldulivre.fr/?Chiffres-cles-du-livre>

Ministère éducation nationale. *Liste de référence 2007 des œuvres de littérature pour le cycle III*. http://expositions.bnf.fr/livres-enfants/cabinet_lecture/textes/liste-litterature-c3-2007.pdf

Svenska barnboksinstitutet. *Olika nyanser av svart – sött, svårt och starkt. Bokprovning på Svenska barnboksinstitutet: en dokumentation. Årgång 2009: 9 mars – 15 april 2010*. http://www.sbi.kb.se/Documents/Public/Bokprovning/Dokumentation/Argang_2009.pdf

Noter

- ¹ Johan Heilbron, "Toward a Sociology of Translation: Book Translations as a Cultural World-System", *European Journal of Social Theory*, 2 (4) 1999, 429–444.
- ² Rhedin, Ulla. 2004: *Bilderbokens hemligheter*. Stockholm, Alfabeta.
- ³ Svensk barnlitteratur har bidragit till att introducera vissa teman i barnlitteratur på franska, som döden och åldrandet (*Kan du vissla Johanna?*), mobbing (*Sanning eller konsekvens; Äventyrsveckan*), ensamstående mammor (*Tsatsiki*), skilsmässor (*När någon bara sticker*).
- ⁴ <http://www.centrenationaldulivre.fr/?Chiffres-cles-du-livre>
- ⁵ http://www.sbi.kb.se/Documents/Public/Bokprovning/Dokumentation/Argang_2009.pdf
- ⁶ *Hachette* fortsatte med nyöversättningen av Astrid Lindgrens böcker samt en ny version av Nils Holgersson. *Flammarion* för sin del gav ut två bilderböcker av Pia Lindenbaum. *L'école des loisirs* publicerade under dessa år en bok av Jan Lööf och en av Barbro Lindgren.
- ⁷ Van Der Linden, S. 2006. *Lire l'album*. Paris: L'atelier du poisson soluble.
- ⁸ <http://lajoieparleslivres.bnf.fr/>
- ⁹ <http://www.livresautresor.net/>
- ¹⁰ http://expositions.bnf.fr/livres-enfants/cabinet_lecture/textes/liste-litterature-c3-2007.pdf
- ¹¹ Andersson, Carina & Lindgren, Charlotte. 2008. "Texte, image et désignateurs culturels: Réflexions sur la traduction et la réception de Pettson en France." *Moderna språk*, Vol. 102, Nr. 2, 2008, s. 24–34.
- ¹² Brember, Alberte (2010) Vuxenförfattare blir barnboksöförfattare. Alla

vill skriva för barn. *Svensk bokhandels nyhetsbrev* 20100611. <http://www.svb.se/nyheter/»alla-vill-skriva-för-barn»>.

¹³ Kåreland, Lena. 2003. "Spännande men allt för privat". *Svenska Dagbladet*, 20030825. http://www.svd.se/kulturnoje/litteratur/spannande-men-allt-for-privat_28367.svd

¹⁴ Den svenske författaren har för en stund lagt undan sina komplexa historiska intriger för att ställa sig på barnets nivå med sin första bok för unga. Tack vare en poetisk framställning (som tjänar en rolig och rörande historia), drar författaren med läsarna på en morfars och hans barnbarns äventyr. Denne ideale morfar ger liv åt denna historia som är både tokrolig och full av visdom.

¹⁵ Berman, Antoine (2001). "Translation and the Trials of the Foreign" *The Translation Studies Reader* (red. Venuti, L.) London & New York : Routledge, s. 284–297.

¹⁶ K. Mazetti, 2001.

¹⁷ Intervju med översättarna.

¹⁸ Lindenbaum, 2000.

¹⁹ Lindenbaum, 1990.

²⁰ *Castor Odlar*, 1997.

²¹ Johansson 1991.

²² 1984, översatt 2008.